

מפעל הפיס הוקם והתחיל לפעול בספטמבר 1951. הכי נסותיו משמשות לבנית בתי חולים ולהקמת בתי ספר יסודיים אך ורק באמצעות הרשויות המקומיות.

מספר הכרטיסים שהוצאו בתחלה היה 120.000 כל חודש. האמיסיה עכשיו הגיעה ל-250.000 כרטיסים כפולים כל שבועות בערך.

★

בערך 750 איש (ציונים ותיקים, עסקנים מקרים סוציאליים) מתפרנסים מהמפעל הזה, רובם כסוכני משנה, מעמל כפיהם מבלי להיזקק לתמיכה מצד מוסדות כל שהם. מצבם שופר במידה ניכרת, עם התפתחות המפעל.

★

במשך 6 שנות קיומו הקציב המפעל 4 מיליון ל"י לבנית בתי חולים לעיריות תל-אביב, פתח-תקוה, חיפה, כפר סבא, צפת וזומן האחרון לרמת גן ולמפארת לעיריות רמת גן וחולון.

לבנית בתי ספר הוקצבו 3 הלאות שנתיות בסך הכל 3.200.000 ל"י ל-18—20 שנה בתנאים נוחים. כל הסכום יסולק עד סוף השנה התקציבית.

★

מספר הזוכים מגיע לרבעות, והסכום הכללי של הזכיות הגיע עד לאמצע ספטמבר 1957 לסך 7.232.800 ל"י. הזוכים המאושרים ביססו את עסקיהם ואת משפחותיהם בכספי הזכיות שהגיעו לידם. על הזכיות לא חל תשלום מס הכנסה, או כל מס אחר.

★

בתכנית החדשה החל מ-13 בספטמבר 1957 מלבד הפרס בסך 20.000 ל"י — ינתן פרס גדול בסך 30.000 ל"י, והוגרלו בסדרה זאת (ד/1957) 186.779 פרסים בסך כולל של 700.250 ל"י. תוך שמונה שבועות.

גם בסדרה הנוכחית תיערכנה הגרלות נוספות חנים לרוכשי כרטיסים שלמים, בהן הפרס הגדול הוא 10.000 ל"י, נוסף לכל פרס אחר שבעל הכרטיס עלול לזכות בו.

★

המפעל מתנהל במנגנון של 10 איש בלבד. הוצאותיו ה"גיעו בשנת הכספים החולפת ל-1.48% והוצאות פרסום ל-2.80% ובסך הכל מהוות כל ההוצאות איפוא 4.28% מהכנסות המפעל. הסכום שנשאר נטו למטרות המפעל לשנת ה"כספים 1956/57, הגיע ל-1.306.111 ל"י. בשנה הש"ש טפת יש לקוות שההכנסה נטו תגדל ב-90% לעומת השנה הקודמת.

העם

מועד פתוח

סנסציה אחרי סנסציה דפקה על שערי ישראל. הכלב לימונצ'יק, השגריר החי הראשון של כדור-הארץ, הגיע לחלל היקום, רכוב על ספוטניק 2, והישג האחרון של המין האנושי במלחמה על החלל. לפי כל הסיכונים, עומדת הראקטה הראשונה ל"הגיע בעתיד הקרוב לירח.

בצל הירח המלאכותי נערך בברית-המו"צות קרבה-הכרעה על השלטון. במאבק איתנים היסטורי התגבר ניקיטה כרושצ'וב על המרשל ז'וקוב, ערך טיהור יסודי בין מתחריו בצמרת הצבא הסובייטי. היו אלה מעשים שיתנו כיתן חדש ל"היסטוריה האנושית. אולם אורחי ישראל לא התעניינו בהם במיוחד. הם היו עוסקים מעל לראש בעניינים פנימיים.

פסיכופוליטיקה. במשך שבוע ימים היתה המדינה כולה דומה לבית-משוגעים פתוח. מעשים מטורפים דרפו זה את זה: אדם בלתי-שקוף, הטיל רימון לכנסת, כמעט חיטל את כל ממשלת ישראל.

האדם שהרג את ישראל רודולף קסטנר נתגלה כשליח של הש.ב. למחתרת, בעוד שהשגשג עליו הש.ב. עצמו.

אחד העדים של התביעה באותו משפט ניסה להתנקש בתובעת באולם בית המשפט, ואולי לירות בה.

מוכירו ואיש-סודו של דויד בן-גוריון הפצו הרג את עצמו, באחת התעלומות המסתוריות ביותר בתולדות המדינה.

הגבות העתונות על כל המעשים האלה לא העירו על מידה רבה יותר של גורמליות. היה דומה, השבוע, כי האדם הרוויח ביותר בצמרת ישראל הוא שר לפסיכיאטריה.

פיתוח

היה היה אגם

במשך חמש שנים היו תקועים כלונסאות הפלדה בקצה הדרומי של אגם החולה. הם חסמו את התעלה העיקרית, אשר דרכה נוצרו לזרם מי הביצה הענקית לכנירת. מאז, פרצו מלחמות-זעירות עם סורים על זכות ישראל לבצע את תכנית הייבוש; נחרצו נהגי טרקטורים וש"מרים, שעבדו בכוח יריית-מקלע ממוצבי הסורים; הלכו-טאות התעקמו מלחץ המים המצטברים. אך עבודת הפיתוח נמשכה לפי התוכנית. מי הביצה נוקו דרומה, אל תוך אגם מתוחם. השבוע ניתן האות. פטיש-אריז ענק הוצב בגדה המערבית של התעלה, והחל בחילוק הכלונסאות. ביצוע תקין של המשימה תבע כי שני פטישים יפעלו בעת יביעונה אחת — אחד מן הגדה הקרובה לישראל, ואחד מן הגדה הקרובה לגבול הסורי. אך פתחי ה"א"ים יעצו להתספק בצד המערבי.

הפטיש רבי-העוצמה משך את טקקי הפלדה האדירים, שהיו תקועים בעומק של תשעה מטרים. חצי שעה ארכה הוצאת כל כלונס. המים החלו זורמים בפריצה, שהותכה ו"הלכה. התחלת הסוף של ים החולה הגיעה. הרשתות נקרעו. מיבצע הפיתוח ה"אדיר ביותר בתולדות ארץ-ישראל נמשך שש שנים, והוא עלה למעלה משמונה מיליון ל"ש. כאשר שלושה ימים אחרי חילוק הכלונסאות, נעלם האגם, השתנו פני הגליל המזרחי. במקום מים וביצות, השתצו עתה 68 אלף דונם של אדמה חקלאית מצוינת. הנפגעים העיקריים היו ש"י הישובים, קי"ב בן חולתא ומושב-הבארן יסוד המעלה. במשך שנים התנהל ריב בין השניים, על זכות הדייג באגם, ומוסדות ההתיישבות נאלצו לא פעם להתערב במריבה. עתה נעקמו מי המריבה. במקום הדייג, יוקצו לשני הישובים 10 אלפי דונם לעיבוד חקלאי, מ"תוך האדמה החדשה.

את הפרוזה מני הדייג תיכננו אנשי חר"תא ויסוד המעלה בקנה-מידה נאות. 24 שעות לפני שהחל פטיש האדיר בפעולתו, היו כבר עשרות רשת תפילה מתולות ב"תוך המים; הן נוצרו לעצור את הדגים, בשעת הורמה הכללית של המים דרומה. אולם התוכנית יצאה לפועל רק בתחלת לחץ הדגים היה גדול מדי; רוב הרשתות נקרעו לרחתה וחלק ניכר מהדגים המשיך לשחות לכנירת. לפי חישוב מוקדם, היתה לל הדגה האחרון צריך להסתכם ב-300 טון. הדייגים אספו פחות מעשירית הכמות.

חלק קטן משטח הביצה הושאר כש"מורת-טבע.

במדינה

סופם של פאטרויטים. היה זה הדייג ההמוני הקל ביותר שידעה הארץ. ה"דייגים" בוטסו עד ברכיהם בכוב, שנתר בתחתית האגם. ליד הרשתות שנשאר שלמות פירפרו רבבות של דגים. אנשי המשקים גרפו אותם בסלי גופים כאילו העבירו חצץ.

חוש מסחרי מפותח גילו גם עובדי הקרן הקיימת, שעבדו במקום מאז תחילת פעולת הייבוש. הם לא יכלו לעמוד מן הצד ולראות רבבות דגים מפרפרים באין גואל. גם הם הביאו מכוניות, ניסו להשתתף בתחילת השלל. אך אנשי המשקים עמרו על זכותם, וכעבור דקות התפתחו תיגרות ידים. אפילו איש משמר הגבול, שביקש לאסוף תריסר דגים, נתקל באגרופי הדייגים.

כמה חובבלי טבע, שבאו להיפרד מן האגם, שמחו כי בכל זאת נמלטו רוב הדגים מן המלכודת, אך לשמתחם לא היה יסוד; הדגים אך עברו מן הפח אל הפחת. כי מתוך ניסויים שנערכו לפני כשלוש שנים על-ידי משרד החקלאות, הסתבר כי דגי החולה אינם מסוגלים לחיות בכנירת. כי פאטרויטים אמיתיים, הם ימותו, כי אינם יכולים להמיר את מולדתם.

מחתרת

בתוך הביצה

כשנודע לצנינור הנהגם בפעם הראשונה כי היה קשר ממשי בין זאב אקשטיין, האיש שקטל את ד"ר ישראל רודולף קסטנר, לבין הש.ב. מיהרה דוברי הש.ב. להודיע רשמית כי קשר זה היה אפלטוני. אקשטיין, כך פירסמו ברבים באמצעות ה"עיתונים הכפופים להם, היה איש-מחתרת נאמן שקיבל על עצמו לספק לש.ב. ידיעות כוזבות. כאשר נמצא כי הדבר כך, ניתק הש.ב. את הקשר עמו.

הסבר זה נראה כבר אז פשטני מדי (העולם הזה 1021). אולם איש לא היה מוכן לפצצה שהתפוצצה השבוע באולם המשפט, "טיימזים איריאזיה". מתוך מכונת הקלטה בקע קולו של אקשטיין, בשיחה עם קצין-משטרה, בימים הראשונים אחרי מאסרו, הקול גילה עובדה מדהימה: האיש שקטל את קסטנר לא היה אדם שגול במחתרת. להיפך, הוא היה צנחן נאמן למשטר, שהתגלב עם תום שרותו לשרת את הש.ב. מתוך נימוקים פטרויטיים רומנטיים, שנלה על-ידי הש.ב. עצמו לחוג טוים. בצורה זו בא בפעם הראשונה במגע עם האנשים אשר — לטענת הש.ב. — פיתו אותו ל"מעשה הרצח שביצע אחר זמן.

המסקנה המוזעזעת: בעוד שד"ר ישראל שייב מועמד למשפט על הסתה למרד, ב"קשר מפורש עם רצח קסטנר, מסתבר כי הוירה לא היה כלל חניך שייב, אלא חניך הש.ב. שנשלח לרגל אחרי שייב. דעת אקשטיין על דעות שייב: "טיימזים איריאזיה", יתכן כי ההקלטה עזרה לתביעה לבסס

אליאשווילי

נקמה — נגד מדי

כמה נקודות סורמליות. אולם היא הקדיחה בהרבה את הצל הציבורי הכבד המרחף מעל לראש שרות הבסטון. בנסותו להפריד את החשדות שהוטחו בפניו, זמה לה.ש.ב. לאדם המנסה בתנועות קדחתניות לצאת מביצה, שוקע בה יותר עם כל תנועה.

עד המדינה

"אין זכר", אמרה התובעת מרים בן-פירה לאריאל אליאשווילי, כשירד מדוכן העדים אחרי חקירתו, "צוחק הצוחק אתרוני!" כי אליאשווילי, עד המדינה במשפט נגד המחחרת, הניח בעדותו כמה מוקשים מתחת לש.ב. הוא גילה כי רוב חברי המחחרת היו אנשי הש.ב., וכי נערכה לו "שיפוט-מוח" (העולם הזה 1030).

אליאשווילי נבהל. האיש שהיה בשעתו סוכן הש.ב. ושרצה להרוג את שרת בעזרת מוקש שבוי בספר זיכרון, לא רצה לקבל שבוע שנים בעזר עוות-שקר. כשנקרא באחד הימים לחזור מתימנע, שם סודר בעבורה על-ידי הש.ב., כדי להיות מואשם רשמית בעוות-שקר, החליט, כנראה, להתנקם.

השבוע הופיע אליאשווילי בבית-המשפט, בו התנהל משפט המחחרת (ראה לעיל). נעץ מבט של זעם בן-פירות. הוא נבהלה מפני העד שלה, ביקשה משוטף לחפש ב"כליו. כשלא נמצא דבר, חזר עדי-המדינה לאולם. למען הזהירות, נרמו לשוטף יעקב בן-בסט לשבת לידו.

אליאשווילי ידע לנצל קירבה זו. לפתע זינק יעבר התובעת, נאבק עם השוטף, הושיט את זרועו כדי להוציא מנרתיקו את האקדת העטוף, תוך כדי שיכת ידו של השוטף. בקושי נאסר הנוכח לכלא יפו. שעה שנפתח תיק נוסף נגד אריאל אליאשווילי, נשמה מרים בן-פירה לרחות. כמ"עס ונמנע ממנה להיות הצוחקת האחרונה.

מנגנון

האיש האחורי הכסא

אחת הדמויות האופייניות בכל משטר ה"בנוי על פולחן של מהיגה, הוא האיש שמאחורי הכסא. האדם הקרוב ביותר ל"מנהיג השולט של זרם המכתבים והאיני פורמליזם המגיע לאוזני השליט, המקשר בין השליט לבין כל שאר המוסדות, הרואה את השליט בפעולה-ביחוד, יכול לרכז בידיו כוח עצום, לפעמים ללא יחס לסגולותיו הוא. לעתים רחוקות בהיסטוריה היה איש זה אדם שהעז למתוח ביקורת גלוית-לב על המנהיג הנערץ, לסתור את דבריו ולהזהירו בפני המשגים הנובעים מחוסר-המגע עם המציאות. אולם לרוב הוא אנשים אלה כנכנעים משבצים — אנשים שהגיעו למ"קומם הודות להערצת העמיתים את המנהיג, והודות לכשרונם לעצות הן לכל דבריו.

נחמיה ארגוב, מוכירו הצבאי של דויד בן-גוריון, היה אדם כזה. הוא היה איש סודו, תועמלנו הראשי, משרתו, מושך חר"טיו, נושא כליו וצלו של ביג"י, כוחו במדינה היה עצום. לא פעם היה במשך תקופה ארוכה הקשר היחיד בין המנהיג לבין כל ענפי המנגנון. הוא היה חזק יותר מכל שר בממשלה — כי הוא ידע מי השר שביג"י מכנה טיפש, ולמי צטוי עתיד. ידו היתה בכל עסקות מנגנון-החושך לכל ענפיהם. בכל תוכניות קבוצת-המנהלים.

מעטים אהבו את נחמיה ארגוב. אולם גם יריביו ידעו להערין את תכונתו העיקרית, רתה, שהיא נדירה מאד במדינה, ושהיא הככה אותו לאבר חיוני במשפחה ביג"י: נאמנותו האישית הבלתי-מסויגת. אדם ש"היה שנוא על ביג"י, נחמיה ארגוב שנא אותו שבעתים. מוסד שהרגיו את "הוקני", נחמיה ארגוב הקדיש עצמו למען השמדתו.

השבוע עמד נחמיה ארגוב במרכז אחת התעלומות המסתוריות ביותר מאז קום ה"מדינה: הוא התאבד בדירתו בת שני ה"חדרים, ברחוב בלוך בתל-אביב.

מסך המסתורין. למראית עין לא יוחה כל תעלומה במעשה הטראגי. ארגוב, אביב, דרס רובב-אופטיים בגלל דבורה ש"נתקלה בעינו, הביא את הפצוע לבית-החולים. שאריות שם במצב חמור, אך לא אנש"בחזרו הביתה כתב מכתב בו פירט את המעשה במכתב ארוך לידידיו, ומכתב שני לראש-הממשלה. אחרי כן נטל את אקדחו, שלח כדור לרקתו.

אולם עם מחשבה שניה, עלו ספקות אם אמנם זה כל ההסבר לפעשה המחריד. קודם כל, תמוה היה שנחמיה, סמל הנאמנות והדבקות, נטש בכלל את ביג"י בשעה שיה שוכב בכית-החולים. עוד יותר תמוה